

DVE POSEBNOSTI V RABI PREPOZICIJE ΑΠΟ

Raba prepozicije από se je v pozni grščini zelo razširila, deloma na račun prepozicij ἐκ, ὑπό in παρά, deloma pa, ker je grški jezik v poznejši dobi marsikdaj dajal prednost bolj izrazitemu prepozicionalnemu izrazu pred golim sklonom brez prepozicije. Nekatere nove načine uporabe je opaziti že v Novem Testametu (Moulton, Einl. in die Sprache des NT⁸, Heidelberg 1911, str. 163 s.), kjer lahko služi από za izražanje povzročitelja dejanja pri pasivju, se veže s partitivnim genetivom in genetivom snovi itd. Še več jih je nastalo pozneje in jih opisuje Jannaris, A Historical Greek Grammar (London 1897) v §§ 1506 ss., nove pomene te prepozicije v vlogi prefiksa pa obravnava Dieterich IF 54, 87 ss.

Pri bizantinskih kronistih pa sem našla prepozicijo από uporabljeno še v dveh sicer neomenjenih pomenskih niansah.

1. Theophanes Confessor uporablja από z gen. v temporalnem pomenu, kjer bi v klasični grščini stal sam accusativus durativus: p. 321, 28 τίς γὰρ ἤλπιζε φυγεῖν τὸν Χοσρόην . . . καὶ εἰς Κτησιφώντα ἀπελθεῖν, ὅπου ἀπὸ ἑδ' ἐτῶν οὐκ ἠνέσχετο ἰδεῖν Κτησιφώντα, ali p. 282, 30 s. ἔφρασκε δυσχερῆ ταύτην εἶναι καὶ ἀδιόδευτον (sc. τὴν ὁδόν) ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν καὶ χειμῶνος ὄντος, ὑψηλὰ ὄρη καὶ χιόνια κεκτημένην. Gornja primera lahko prevedemo z „že 24 let“ oz. „že mnogo let“. K drugemu mestu naj še pripomnim, da je tu Theophanes Confessor črpal snov iz kronike, ki jo je v 7. stol. napisal Theophylaktos Simokattes, in iz kritičnega aparata je razvidno, da se je tudi ta podobno izrazil, namreč ἀπὸ ἐτῶν ἐνενήκοντα.

Ta raba spominja na druge temporalne izraze, kot so n. pr. ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου i. p., le da je tam poudarek na časovnem izhodišču, medtem ko je v obravnavanih primerih predvsem na časovnem raztezanju, dasi nas από nekako opozori tudi na začetek dejanja ali stanja, ki sega do sedanjega trenutka. Nova raba prepozicije από se je očitno razvila po križanju onih izrazov in durativnega akuzativa. Namesto n. pr. ἀπὸ τούτου τοῦ ἔτους ἐτη δέκα je nastala krajša oblika ἀπὸ ἐτῶν δέκα, ki je ohranila predvsem drugo, važnejšo komponento.

2. Drugo posebnost sem opazila pri Konstantinu Porfirogenetu. Ta uporablja από z gen. namesto akuzativa oz. dativa

pri gl. ἀμφιέννυμι, περιβάλλω in στρώννυμι: Caer. p. 99, 14 s. ἐφ' ἑπου ἐστρωμένου ἀπὸ σελοχαλίνου χρυσοῦ διαλίθου χειμευτοῦ, ἡμφιεσμένου ἀπὸ μαργάρων; p. 137, 20 s. οἱ δὲ φιλόχριστοι βασιλεῖς ἀπήλθοσαν, ἀπὸ διβητησίων περιβεβλημένοι καὶ τὰ χρυσόκλειστα σαγία (ta primer kaže staro in novo konstrukcijo drugo ob drugi); p. 584, 4 μανιάκια ἡμφιεσμένα ἀπὸ λίθων τιμίων.

Ta raba je verjetno nastala najprej pri glagolih, kot je στρώννυμι, ki se je vedno vezal z instrumentalnim dativom, ali kot je περιβάλλω, ki so ga v aktivu lahko konstruirali tudi z dativom stvari. Instrumentalni dativ namreč v pozni grščini sam zase često ni več zadostoval in so ga nadomeščali s prepozicionalnimi izrazi, tvorjenimi z διά, σύν, ἐν ali μετά (Jannaris, o. c. § 1381). V naših primerih je to vlogo prevzela prepozicija ἀπό; paralela za to je pomensko blizu stoječi lat. *de*, s katerim je poklasična latinščina krepila svoj instrumental (Leumann—Hofmann, Lat. Gramm. str. 437 s.). Od teh glagolov je nova raba prešla še h gl. ἀμφιέννυμι, čigar pomen je onim soroden in ki so ga klasični avtorji vezali navadno z akuzativom in le redko z dativom (LSJ s. v.).

Ljubljana.

E. Mihevc.

RÉSUMÉ

E. Mihevc: DEUX MODES D'EMPLOI POSTCLASSIQUE DE LA PRÉPOSITION ΑΠΟ

1. Théophraste le Confesseur emploie la construction prépositionnelle ἀπό + gén. au lieu de l'accusatif d'extension temporelle (voy. le texte). Ἀπό correspond, dans ces textes, au fr. *depuis*. Cette construction est le résultat d'un croisement entre une expression comme ἀπὸ τούτου τοῦ ἔτους et un accusatif de durée p. ex. ἔτη δέκα.

2. Constantin Porphyrogénète construit les verbes ἀμφιέννυμι, περιβάλλω et στρώννυμι avec ἀπό + gén. au lieu de l'acc. ou du dat. simple. Pour remplacer le datif (instrumental), qui était en train de disparaître, on employait probablement ἀπό + gén. d'abord avec στρώννυμι, qui se construisait avec le datif de la chose, et avec περιβάλλω, qui avait aussi souvent cette construction en actif.